ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יד.

וגריכא. הני תלת דשמואל הלכה כר"ש שזורי ולכל אין בילה והכל הולך אחר גמר פרי: **כרבנן סבירא ליה.** ואין תורמין ממנו ואין לו תקנה לחדש וישן שנתערבו אלא ג"כ תורמין עליו ממקום אחר לפי חשבון מחדש על החדש ומיסן על הישן: **קשיא דשמואל אדשמואל.** הכא אמר שמואל הלכה כר"ש דיש בילה והכא אמר אין בילה: **קמ"ל הכל הולך כו'.** למימרא דטוליה חדש הוא והלכה כר"ש ולאו מטעמיה: **במאי דפליג.** במיני קטניות אמר שמואל דמערבין הנשרשין לפני ר"ה בנשרשין לאחר ר"ה ויהיב טעמא למלתיה משום דהולכין בהן אחר גמר פרי אבל תבואה וזיתים אחר שליש: **ולשמעינן הני תרתי.** ומדאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי אשמעינן דהאי דקאמר הלכה כר"ש לאו משום בילה אלא משום דטוליה חדש אבל בילה ליתא ליה דאי אית ליה בילה אמאי אשמעינן הכל הולך אחר גמר פרי: **באספך מגרנך ומיקבך.** מכאן סמכו חכמים לקבוע זמן מעשר ירק דדכריסה אחר לקיטה לאסמכתא בעלמא כל אסיף שלך יהא כתרומת גורן ויקב שהלכה בהן תורה אחר שנה שהביאה שליש הרי שהלכה בהן אחר שנה שגדלו במימיה שהבאת שליש שלהן היא גדילתן שמאותה שעה ראויה ליקלר בדוחק: **אף כל כו'.** לכך הלכו באילן אחר חנטה שכל גדילת פירותיו ע"י שהעלאת שרף האילן לפני חנטה הוא: **יצאו ירקות שגדילין על מי שנה הבאה.** והיינו שנת לקיטתן שהרי נחזין אותה והיא חוזרת וגדילה: **רוב מים.** הם מי גשמים שרוב זרעים גדילים על ידם: **על כל מים.** אף על שאובין שדולין ומשקין אותן תמיד כענין שנאמר (דברים יא) והשקית ברגלך כגן הירק. סתם גן הירק דרכו בהשקאה: **בגליס הסריסים.** ליפול"ו בגע"ז שאין נעשין גדולין כשאר בגליס: **ופול המצרי.** שזרעו לירק דאי זרעו לזרע קטנית הוא ולא הלכו בו אלא אחר השרשה: **איכא ביניייהו.** כגון שמנע מהם מים ולא השקו שלשים יום לפני ר"ה ולקטן אחר ר"ה וכי הא מתני' דתנן במס' שביעית (פ"ב מ"ט) בגליס הסריסים כו' ר"י הגלילי אית ליה הא מתנית' דכיון דמנע (ג) מים שלשים יום לפני ר"ה נמצאו גדילין על מי שנה שעברה ולר"ע הרי גדילין על כל מים ומתעשרין להנאה. בפי' רומיי"ס מפרש איפכא ר"ע אית ליה הא מתני' שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה מתעשר לשעבר ומפרש טעמיה בתלמוד ירושלמי (ד) ג"ר מנא מכיון שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כבעל כלומר זמן חיובן למעשר בר"ה [דהם] לא נסתפקו מכל מים שהן שלשים יום כי אם ממי גשמים יצאו מתורת ירקות הגדילין על כל מים ונכנסו בתורת שדה הבעל דמסתפק במי גשמים ומתעשרין לשעבר. דרכן של בגליס הסריסין ופול המצרי למנוע מהן מים שאובין פרק אחד לפני לקיטתן כדי להקשותן לפיכך מילקוס מכמיס משאר ירקות אבל שאר ירקות שאין דרכן בכך אפילו מנע מהן לא יצאו מדין ירק ובטלה דעתו. בגליס הסריסים מסתפקין לשנה בהשקאה אחת לשלשים יום ויותר לפיכך אם השקן בתוך שלשים יום לפני ר"ה נמצאת השקאה זאת מועלת להם בשביעית לפיכך אסורין בשביעית ולענין מעשר נמי הוו להו כגדילין על מי שנה הבאה שעדיין לחלוחית השקאתן קיימת אבל ירק שדרכו ליגזז צריך להשקותו תמיד ואפילו מנע ממנו שלשים יום לפני ר"ה בטלה דעתו אבל כל אדם ולא נתנו בהן חכמים מילוק לפי שאין דרכן בכך ומלתא דלא שכיחא היא: (ד) **באחד בשבט ר"ה לאילן.** ואין תורמין מפירות אילן שחנטו פירותיו קודם לכן על פירות האילן שחנטו לאחר מכאן: **הואיל וילאו רוב גשמי שנה.** שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה: **ועדיין רוב הקופה עכשו מכוון.** עדיין רוב התקופה לגה: **מאי קאמר.** ועדיין רוב תקופה מכוון כל שכן דכיון דרוב תקופה מכוון עדיין לא הגיע זמן החנטה ולא היה להם לקבוע ר"ה עד אחר: **שליקט אחרון.** פירות אילן אחרון: **שני עישורים.** מעשר שני (ה) בשנה שניה ומעשר עני בשנה שלישית שהיתה שניה נכנסת לשלישית:

אחד

הוה אמינא כרבנן סבירא ליה. מימה והא ולאי כרבנן סבירא ליה טפי מר' שמעון שזורי דרבנן דפליגי עליה בפ"ב דשביעית (משנה ט) סבירא להו דפול המצרי בתר לקיטה וטפי (ב) [הוה] ליה לשמואל לפסוק כרבנן דר"ש שזורי ואפילו אם תמצא לומר דאיכא רבנן בבריתא דס"ל פול המצרי בתר השרשה ולית להו לזכר גרנו מ"מ לימא הלכה כרבנן דתמני' דשביעית והוי ימא טפי מדר"ש שזורי וי"ל דשמואל נא לפסוק כר"ש שזורי בכל דבר אפילו באורז ודוחן ופרגין ושומשמין ולא מטעמיה דטעמיה דר"ש (ג) משום דלזכר גרנו דיש בילה ושמואל סבר אין בילה אלא משום דהכל הולך אחר גמר פרי ואף ע"ג דבהקומץ רבה (מנחות דף ל:) מייתי ההוא דפול המצרי ולא מייתי ההיא דאורז ודוחן ופרגין כלל מ"מ נפקא מיניה לגבי היא: **מה** גורן ויקב. אסמכתא בעלמא דמעשר ירק דרבנן ועיקר קלא לפסולא גורן ויקב כדלעיל (דף יג.) לענין סוכה ח"ב משום שביעית דאוריתא אלעזר קלא(ו):

בצלים הסריסים. מפרש בירושל' בפרק שני דשביעית בוצלי קופרמי דלא עבדין זרע:

ופול המצרי שזרעו לירק. דאי זרעו לזרע הא תנן בפ' שני דשביעית (מ"ח) כיולא בהן דבתר השרשה ואפי' לא מנע מהם מים והן משנה פירש בקונטרס דאמיא כרבי יוסי הגלילי אבל איפכא נראה דאמיא כר"ע ולא כרבי יוסי הגלילי דאמר עלה בירושלמי א"ר מנא מכיון שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כבעל כלומר יצאו מתורת ירקות הגדילים על כל מים ונעשו כשדה בית הבעל שמסתפקת במי גשמים ומתעשרין לשעבר: **באחד בשבט מ"ט.** מפרש נמי לב"ה כמו לב"ש אלא קמא נקט דלמר זמן חיטתה של גשמי שנה זו באחד בשבט ולמר בט"ו בשבט וכל החנוטים קודם זמן הזה היינו על גשמי שנה שלפני תשרי והא דלא אזיל באילנות בתר תשרי כמו בשלים בתבואה משום דדרשינן לעיל (דף י.) פעמים שברביעית ועדיין אסורין משום ערלה:

ונהג בו שני עישורים. אם שני עישורים ממש הפרש לא היה מתוקן דהמרבה במעשרות הן מקולקלין וכירושל' מפרש שניה הנכנסת לשלישית היתה והפרש מעשר שני ופדאו ומלקו לעניים והמעות אבל כירושלים. ע"כ: אלא מפרש בירושלמי שהפרש מעשר א' למעשר שני ופדאו ומלקו לעניים:

לרבני

הגה"ה

ונהג בו שני עישורים. אם שני מעשרות ממש הפרש לא היה מתוקן דהמרבה במעשרות הן מקולקלין וכירושל' מפרש שניה הנכנסת לשלישית היתה והפרש מעשר שני ופדאו ומלקו לעניים והמעות אבל כירושלים. ע"כ:

מסורת הש"ס

א) שביעית פ"ב מ"ט, ב) עירובין ז. יומות טו. [תוס' שביעית סוף פ"ג], ג) [שביעית פ"ב ה"ז], ד) [שיך לעיל כמשנה ד' כ.], ה) ב"ל בשנה שניה ומעשר עני בשנה ה'. ו) [וע"ע תוס' קידושין נ. ד"ה מה ירק].

תורה אור השלם

1. חג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ:

דברים טז יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איכא כיוייהו כו' דכיון דמנע מהן מים ל' יום כו' הא מתני' דכיון שמנע: (ב) תוס' ד"ה הוה אמינא כו' וטפי ניחא ליה לשמואל: (ג) בא"ד דטעמיה דר"ש דצובר גורנו משום דיש בילה:

מוסף רש"י

שליקט אחרונ. כל אילן קודי אחרוני (עירובין ד'). באחד בשבט. ושנה שניה הנכנסת לשלישית היתה (יבמות סו:). ונהג בה שני עישורין. שניה יצאה ושלישית נכנסת הוא, שנה שניה לשמיטה מעשר ראשון ושני, והשלישית מעשר ראשון ומעשר עני (עירובין ז' ב').

רבינו חננאל

ומצאנו לשמואל שלש שמועות, א' דילכתא כר' שמעון שזורי. ב' הכל הולך אחר גמר פרי. ג' לכל אין בילה חוץ מין ושמן. יצריכי, דאי אמר הכל הולך אחר גמר פרי, היינו אומרים אפילו תבואה וזיתים בתר גמר פרי, ולית ליה [בתר] שליש. לפיכך אמר הילכתא כר' שמעון שזורי בהגן דפליגי, והוא פול המצרי שזרעו לזרע שהשרשתו היא גמירתו כרבנן, וכיוצא בו. ואמר עוד כי אין בילה, להודיע כי ליין ושמן יש בילה. תניא ר' יוסי הגלילי אומר באספך מגרנך ומיקבך. מה גורן ויין מיוחדין שגדילין על מי שנה שעברה והן מתעשרין לשנה שעברה כולו, ופשוטה היא. לרבר הכל ירק עישורו בשעת לקיטתו, כל הנלקט קודם ראש השנה עישורו כשנה הירצאה, וכל הנלקט אחר ראש השנה עישורו כשנה הנכנסת. ר' יוסי הגלילי דייק כל הפירות הגדילין על מי שנה שעברה ואין צריכין למי שנה הבאה, מתעשרין לשעבר, כגון התבואה וכיוצא בה. אבל

עין משפט נר מצוה

עה א מי' פ"ד מהל' שמיטין הלכה י' ופ"ח מהל' מ"ש הל"ט:

לעזי רש"י

ציפולי"ר (ציבו"ט). בצלצלים. בצל קטן.

רבינו חננאל (המשך)

הירקות שצריכין מים בכל יום מתעשרין להבא. ור' עקיבא סבר לאחר רוב מים אזלינן, וכל הפירות הגדילין על רוב מים, אף על פי שעדיין אם יורדין עליהן נשמים מרעילין להן, כגון התבואה וכיוצא בה, מתעשרין לשעבר. אבל הירקות שהן גדלין על כל מים, שהמים בכל יום ויום מגדלין אותן מתעשרין (לשעבר) [להבא]. ואמרינן מכדי לדברי הכל התבואה וכיוצא בה מתעשרין לשעבר, והירקות מתעשרין להבא, מאי כיוהו. ואמר ר' אבהו בצלין הסריסין ופול המצרי, פיר' בצלין סריסין, כגון שמינך זרעם קודם שהוקשו כדי להתגדל ראשיהם, לר' עקיבא דאמר כל הפירות הגדילין על רוב מים, מתעשרין לשעבר [הני נמי מתעשרין לשעבר]. לר' יוסי הגלילי דאמר הגדילין על מי שנה שעברה, הללו כירקות דמי, דתנן במסכת שביעית פרק שני בצלים הסריסים ופול המצרי שמנע מהן מים ל' יום לפני ר"ה, מתעשרין לשעבר וכותרין בשביעית כולו, הדא מתני' כר' עקיבא. באחד בשבט ראש השנה לאילן דברי בית שמאי. בית הילל אומרים בט"ו בכולו. ואוקימנא מאי טעמא, דאע"ג שרוב חקופה מבחוץ, הואיל ויצאו רוב נשמי שנה מתעשרין לשעבר. פיר', מצאנו זמן הנשמים המועילין ומהענין בהם שירדו מי"ז במרחשון עד סוף ניסן, כמפורש בפרק מאימתי מוסיפין בגורות נשמים. הנה אליבא דבית הילל דאמרי בט"ו בשבט, יצאו מימות הנשמים י"ג במרחשון ונסליו ושבת וט"ו משבט, הרי ג' חדשים פחות שלשה ימים. ונשאר מימות הנשמים ט"ו (בשבט) [משבט] ואדר וניסן, הרי שני חדשים וחצי. הנה, יצאו רוב (ימין נשמי שנה זו. ואע"פ שרוב תקופת טבת עדיין מבחוץ, שנשאר חצי שבט ואדר ומקצת ניסן, לא משנתינן בתקופה למימרא שעדיין רוב התקופה של שנה הבאה היא, אלא מתעשר לשעבר. תנו רבנן מעשה בר' עקיבא שליקט אתרונ באחד בשבט ונהג בו שני עישורין וכולו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com